

El pare del liberalisme econòmic, l'escocès Adam Smith, va ser un visionari. A l'assaig *La riquesa de les nacions* (1776) ja tenia al cap la noció d'espais blindats per a salvar el capital, una idea que gairebé dos segles després prengué forma de paradís fiscal. Smith va arribar a fixar sobre el paper aquesta recomanació: "Mai no guardis tota la teva riquesa al país on vius, perquè és possible que passi qualsevol cosa, i habitualment passa." Aquest brillant economista probablement estaria satisfet de comprovar que avui hi ha 49 territoris, majoritàriament illes i petits estats sota l'empara d'antigues potències mundials, que viuen d'insinuar-se a empresaris, esportistes, bancs i rics en general, temptant-los amb un clima tributari molt càlid. I sovint la temptació no es pot resistir quan a casa l'impost de societats supera el 30% dels beneficis d'una empresa o l'IRPF fulmina un elevat percentatge dels guanys personals d'un esportista cotitzat o d'una família amb un patrimoni més que acceptable. De fet, el 60% dels diners que circulen al món es troben protegits de les grapes del fisc en un santuari fiscal, i més de la meitat de les operacions financeres que s'efectuen tenen lloc en aquests territoris.

Si aquests diners negres paguessin els impostos corresponents, es podrien complir els objectius de desenvolupament del mil·lenni acordats l'any 2000 per 191 estats de l'ONU a fi d'eradicar la pobresa ajudant els països del sud a aconseguir un desenvolupament humà sostenible abans de l'any 2015, segons el Fons Monetari Internacional.

Què ofereix un paradís fiscal.

Coneguts en anglès com a *offshore* -'a prop de la costa', els paradisos fiscals funcionen com a caixa de cambals de divises estrangeres, amb nul·la o escassa tributació i un sistema fiscal dual de control bancari diferent segons que s'apliqui a ciutadans nacionals o a titulars d'uns altres estats que s'hi emparin. El paradís fiscal ofereix secret bancari i anonimats al client, sense cap norma que limiti ni controli els moviments de capitals que hi tenen origen o destinació, un fet que permet el reciclatge de capitals utilitzant una

Santuaris fiscals

El 60% dels diners del món es troben en un dels 49 paradisos fiscals censats. Però recórrer a aquests santuaris de la tributació no necessàriament implica cometre un delictes. Una cosa és l'evasió fiscal, que és il·legal, i una altra eludir impostos, una pràctica totalment lícita. Ara bé, el fet cert és que la frontera entre l'evasió i el frau fiscal és molt tènue.

estructura fiscal i jurídica legal. La majoria de paradisos fiscals han convertit aquesta possibilitat en una mena de producte turístic de les finances.

Condicions fiscals i impositives immillorables, discreció absoluta i esta-

bilitat política garantida constitueixen un conjunt atractiu per a les grans empreses i persones físiques amb grans patrimonis. Però també s'hi aboquen empreses amb un volum de negoci petit, entre 200 milions i 300 milions

EL TEMPS
Els paradisos fiscals són el regne dels empresaris, rics i polítics que prefereixen no pagar impostos. És legal, però la frontera és difusa.

d'euros anuals, aprofitant que els costos hi són molt baixos —per uns 3.000 dòlars s'hi pot obrir un compte. I després, cost zero. No es graven les rendes ni els beneficis generats en aquest territori ni les vendes ni les propietats ni les herències.

En aquest context, qualsevol empresa gaudeix d'uns *avantatges* impensables en el seu territori. De fet, moltes de les grans corporacions del món, però també Telefónica, Repsol, Endesa, "la Caixa", el Banc de Santander, el BBVA i grans constructores tenen filials —virtuals, això sí— en alguns paradisos fiscals. No és estrany, doncs, que només en tres dels paradisos fiscals més petits, Anguilla, Barbados i les illes Verges britàniques, s'hi puguin comptar fins a 60.000 societats, o que a les illes Caiman hi hagi domiciliats 544 bancs, 70 fons financers i 30.000 companyies flotants, que converteixen aquest territori en el cinquè centre financer del món.

A tots els paradisos fiscals es reprodueix el mateix esquema: uns quants

milers d'habitants, sense població immigrant i sense cap dels milers d'empresaris o rics entre els seus residents. Per a tenir els diners en un paradís fiscal no cal haver trepitjat mai aquest territori; totes les gestions es poden fer a través d'intermediaris, i fins i tot des d'internet. Només cal contractar per telèfon un advocat resident al paradís fiscal seleccionat —n'hi ha a cabassos—, aquest mateix advocat teòricament fa les comprovacions pertinents per assegurar-se que no és diner il·lícit, i ràpidament constitueix una societat lliure d'impostos amb seu al seu domicili i la inscriu al registre per fer-la operativa.

Al límit de la legalitat. La cultura popular sempre ha atribuït als paradisos fiscals la condició d'il·legals, però molt sovint aquesta simplificació no és certa. Dipositar els diners en aquests territoris no implica necessàriament cometre un delictes, tot i que aquests santuaris fiscals actuen al límit de la legislació internacional. L'article 56 del tractat constitutiu de la Comunitat Europea planteja la prohibició de les restriccions als moviments de capitals i als pagaments entre estats membres, i també entre aquests i tercers. Així, fer algunes operacions financeres en un paradís fiscal és legal sempre que el fisc del país *esquivat* en tingui constància. De fet, la majoria de bancs de l'estat espanyol, per exemple, tenen emplaçades en paradisos fiscals entre el 10% i el 15% de les seves societats. Es tracta, en aquest cas, d'una elusió fiscal legal, és a dir, aprofitar la llei per minimitzar les càrregues fiscals o dilatar-les en el temps.

Però la frontera entre la legalitat i el delictes és molt tènue. A banda de no pagar impostos, en un paradís fiscal l'empresari pot fer operacions d'emissió de títols de tota mena que no serien permeses en un mercat normal i pot ocultar endeutaments o dificultats, gràcies al secret garantit, a fi de permetre que les cotitzacions dels seus actius siguin més elevades que no són realment. Finalment, el paradís fiscal és l'escenari preferit per a netejar capital o traficar amb fons il·legals i criminals procedents del comerç d'armes, de drogues, de persones o destinats al terrorisme. I és aquí que s'entra en el

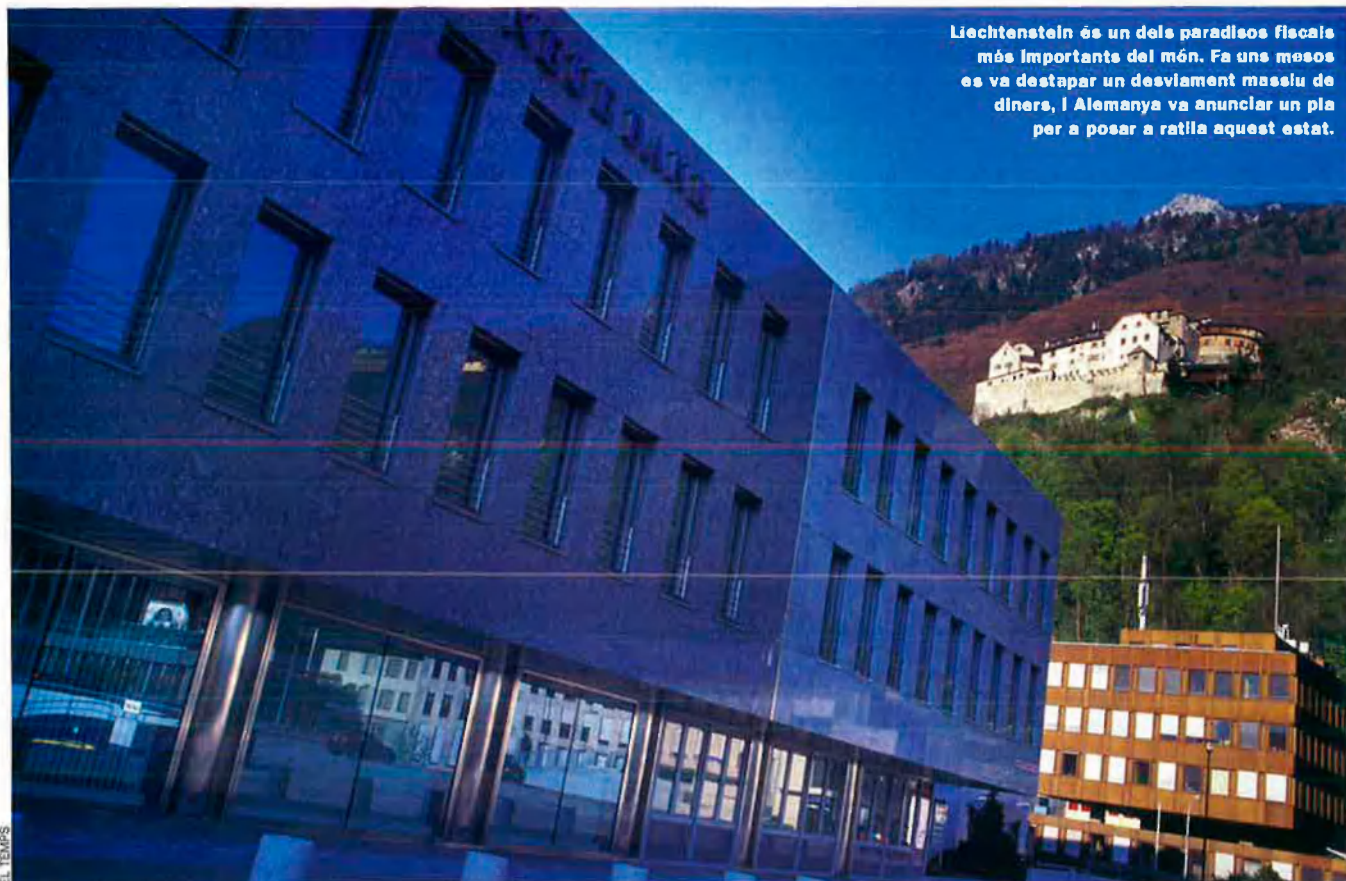
terreny de la il·legalitat, perquè s'incorre en frau fiscal, contraban o evasió tributària.

Sobre el paper, la majoria d'estats lluiten contra el frau que pugui cometre's en un paradís fiscal, però el fet cert és que aquests territoris compten amb la complicitat més o menys evident d'aquests estats. La major part de les illes del Carib que viuen d'oferir al món una caixa blindada d'impostos són colònies d'ultramar de la Commonwealth britànica, i alguns altres països, com ara Panamà o Singapur, tot i ser independents, estan molt lligats a la història dels Estats Units i de la Xina, respectivament. Així s'explica que molts països facin els ulls grossos, o fins i tot que aprofitin ells mateixos els avantatges, legals o no, d'aquests paradisos fiscals. Les xifres són una clara prova que el frau ha arrelat i que probablement és força consentit. La neteja de capital als paradisos fiscals se situa entre el 2% i el 5% del PIB mundial anual, i entre 0,6 bilions i 1,5 bilions de dòlars de diner negre surten o circulen per aquests territoris cada any.

Precisament, l'ús creixent d'internet per a gestionar capitals en paradisos fiscals també facilita encara més la neteja de diners sense que ni als bancs ni als investigadors de la policia no els sigui fàcil d'obtenir-ne informació. Si l'activitat empresarial no és legal, igualment és força senzill de constituir una societat pantalla per a despistar el fisc i la policia. Aquesta companyia rebrà nombrosos dipòsits de diners, però en quantitats petites per a evitar de declarar a l'estat. I difícilment es podrà saber d'on procedeixen els diners, perquè, fent les operacions per internet, el transvasament de diners és instantani i sense gairebé cap prova.

Devots del paradís. Hi ha molts casos d'evasió fiscal en què hi ha interessos polítics i econòmics d'alt nivell. Alguns transcendeixen i s'arriben a jutjar, però alguns altres acaben tapant-se amb la connivència dels estats i les seves lleis. A l'estat espanyol, l'any passat va sortir a la llum un cas d'especulació urbanística a Marbella, que va acabar amb la detenció i l'empresonament de la cúpula de l'ajuntament d'aquest municipi per presumptes de-

Liechtenstein és un dels paradisos fiscals més importants del món. Fa uns mesos es va destapar un desviament massiu de diners, i Alemanya va anunciar un pla per a posar a ratlla aquest estat.

EL TEMPS

lictos de corrupció. El jutge instructor de l'anomenat *cas Malaya* va considerar que els principals imputats formaven part d'una organització dedicada al delictes continuats de neteja de capital a través d'una estructura societària amb ramificacions a Suïssa, Andorra, les illes Verges britàniques, Liechtenstein i l'illa de Man. Però abans que els diners s'enviessin a paradisos fiscals, alguns dels investigats els atresoraven a casa seva, una acció més segura que no pas fer un ingrés en una entitat financera, on sempre es pot aixecar alguna sospita. Aquest fou el cas de la cantant Isabel Pantoja, esposa de l'ex-alcalde de Marbella, Julián Muñoz. La policia li va trobar a casa 50.000 dòlars i 9.500 euros. Segons la cantant, era morralla per a les despeses diàries de la casa i un avançament d'un concert.

El 2006, el cap de l'oposició italiana, Silvio Berlusconi, es trobava embolicat en el cas Mediaset. El polític i tretze directius d'aquest grup audiovisual eren acusats d'haver augmentat artificialment el preu real d'uns drets relacionats amb la compra de films

americans per valor de 470 milions d'euros, en què van participar empreses registrades en paradisos fiscals al servei de Berlusconi. Hom els va acusar d'apropiació indeguda de fons, pràctiques irregulars de comptabilitat, frau fiscal i neteja de capital. Ara, quan ha tornat al càrrec de primer ministre, Berlusconi ha aconseguit que s'aprovi una llei d'immunitat que impedeix de jutjar alts càrrecs, un fet que li permet d'escapolir-se dels processos judicials que té engegats mentre es mantingui al poder.

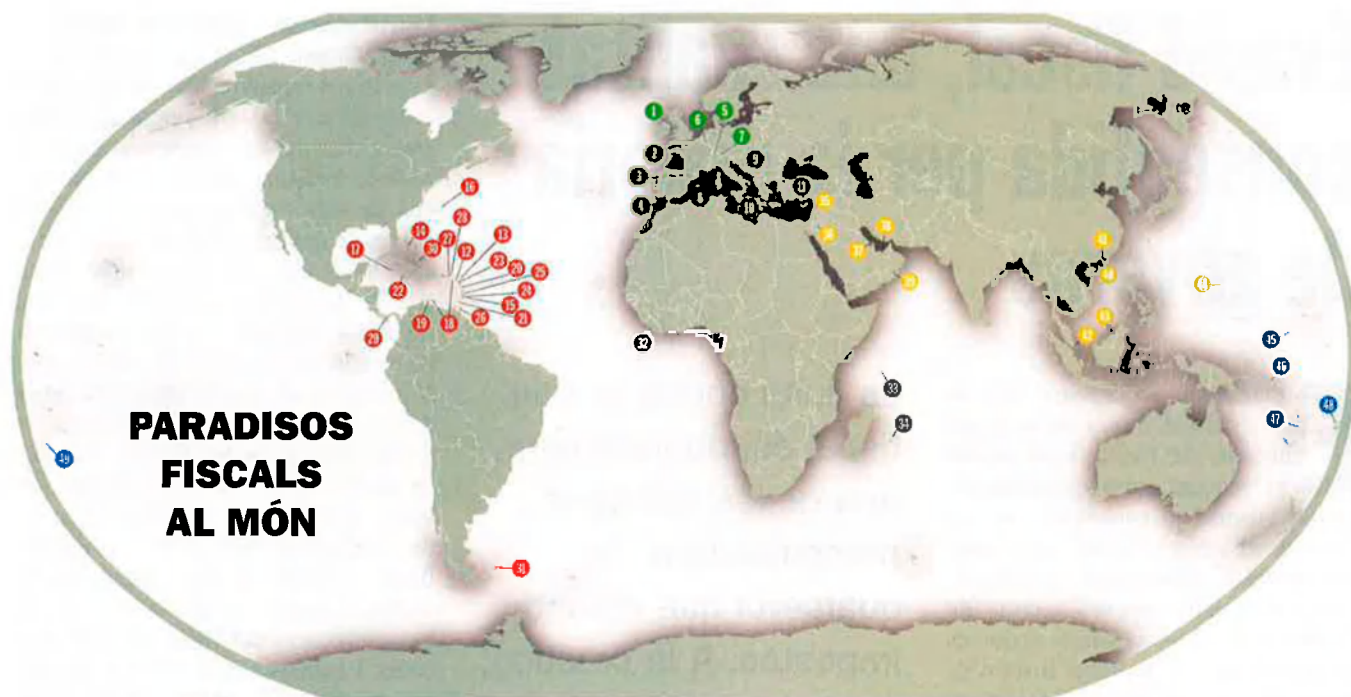
El dictador xilè Augusto Pinochet també era afeccionat a la neteja de capital. El senat nord-americà va descobrir que posseïa 125 comptes bancaris fora de Xile, on guardava 27 milions de dòlars. I el dictador havia comptat amb la complicitat del Banc de Washington, que el va ajudar a crear societats fantasma a diversos paradisos fiscals amb noms falsos per no cridar l'atenció.

Els banquers han tingut problemes amb la justícia per haver volgut treure el màxim rendiment d'un paradís fis-

cal. El Deutsche Bank i 10.000 clients seus van ser condemnats el 2003 pel Tribunal de Frankfurt a pagar més de 200 milions d'euros per impagament d'impostos. I a l'estat espanyol es destaca el cas dels clients de BNP i Espirito Santo, que van crear una organització per ocultar l'origen i la pertinença de grans fons de diners dipositats en entitats bancàries espanyoles en comptes de no residents.

També va ser sonat el 1987 el cas dels comptes secrets del Banc de Biscaia, en què el seu ex-president, Emilio Ybarra, va reconèixer la creació de societats a Liechtenstein i a l'illa de Jersey destinades a finançar la recompra d'accions del banc que havien caigut a mans del grup kuwaitià KIO a través de la filial espanyola Torras Hostench. D'aquesta manera, la compra d'accions no quedava registrada en els comptes anuals del banc. L'escàndol es va destapar arran de la fusió amb el Banc de Bilbao, que va donar lloc al BBV.

Els bons i els dolents. Recórrer a un paradís fiscal no necessàriament

PARADISOS FISCALS AL MÓN

EUROPA

1. Illa de Man
2. Illa de Guernsey i de Jersey
3. Principat d'Andorra
4. Gibraltar
5. Suïssa
6. Gran Ducat de Luxemburg
7. Principat de Liechtenstein
8. Principat de Mònaco
9. República de San Marino
10. República de Malta
11. República de Xipre

AMERICA

12. Anguilla
13. Antigua i Barbuda
14. Bahames
15. Barbados
16. Bermudes
17. Illes Caiman
18. Antilles Holandeses
19. Aruba
20. República de Dominica
21. Grenada
22. Jamaica

23. Montserrat
24. Saint Vicent i les Grenadines
25. Saint Lucia
26. Trinitat i Tobago
27. Illes Verges Britàniques
28. Illes Verges dels Estats Units
29. República de Panamà
30. Illes Turks i Caicos
31. Illes Malvines

ÀFRICA

32. República de Libèria
33. República de Seychelles
34. Illes Maurici

ÀSIA

35. República Libanesa
36. Regne Haixmita Jordà
37. Emirat de Bahrain
38. Emirats Àrabs Units
39. Soldanat d'Oman

40. Macau
41. Hong Kong
42. República de Singapur
43. Soldanat de Brunei
44. Illes Marianes

OCEANIA

45. República de Nauru
46. Illes Salomó
47. República de Vanuatu
48. Illes Fiji
49. Illes Cook

implica cometre delictes. Aquests territoris lliures d'impostos gaudeixen de més o menys estima per part dels estats amb un sistema tributari normal, i, d'acord amb això, un paradís fiscal es tolera o s'inclou a la llista negra de paradisos anomenats no cooperatius elaborada per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). Enguany, només Andorra, Mònaco i Liechtenstein continuen en aquesta llista, ja que es considera que no s'ajusten als criteris de transparència econòmica europea per a finalitats impositives. Però només signant la carta de compromís per la transparència fiscal i bancària, aquests territoris quedarien lliures de la vigilància que imposa la OCDE. De moment, es neguen a fer-ho. I és que no hi ha sancions multilaterals ni cap altra penalització per als paradisos fiscals considerats legals que també in-

compleixin aquests principis, perquè la política d'aquesta organització és que val més tenir-los dins el sistema que no pas fora i sense control.

Però l'anunci del govern alemany de lluitar contra els paradisos fiscals amb la imposició de sancions contra l'opacitat financera, després de destapar-se a principi d'enguany un frau fiscal massiu a través de comptes secrets cap a Liechtenstein, ha posat en alerta el govern d'Andorra. L'estat pirinenc es compromet a sortir tan aviat com pugui de la llista negra de paradisos, però en cap cas no vol assegurar que abandonarà el secret bancari.

Serà una foto més? Després del cas de Liechtenstein, ha crescut la preocupació en alguns estats europeus. França i Alemanya han convocat la resta de països de l'OCDE aquest octubre per dissenyar un pla

contra l'evasió fiscal. El ministre francès del Pressupost, Eric Woerth, i el seu homòleg alemany, Peer Steinbrück, encapçalaran la reunió, en què s'abordaran qüestions vinculades amb el secret bancari als paradisos fiscals i a la comunicació als estats de les informacions fiscals de què disposen aquests territoris. El ministre francès també demanarà que se sotmeti a revisió la credibilitat de la llista negra de paradisos fiscals, en què "només hi queden tres estats".

Caldrà veure quins resultats dona la reunió. S'hi barrejaran les voluntats reals de posar fi als paradisos fiscals com a escenaris de corrupció i els interessos d'alguns estats i grans companyies que aquests santuaris lliures de tributació es mantinguin ben vius.

Gemma Aguilera